

prostor knjige o stenografiji — pri nas premalo cenjenem predmetu —, kaligrafiji, o gospodarstvu in gospodinstvu. Veliko prostora so zalegle zgodovinske, zemljepisne, zemljemerstvene knjige, časniki pedagogični, časniki cerkvene godbe i. d. Tudi je bilo kmetijskih knjig mnogo po klopih. Telovadnih tudi ni manjkalo; bile so tu razne natoroznanske knjige, fizika, kemija i. d. Redno vverstene bile so tudi slovnice nemške in slovenske.

Bogato zastepano je bilo nemško pesništvo. Muzikalij, tudi že starih, ki niso cerkvenega duha, ni manjkalo. Maše, graduali in ofertoriji razpoloženi so bili od Blahacka, Cherubina, Führerja, Hummela, Julija i. d., mnogo od Schiedermayerja. Pevske šole od Kloss-a, Mayr-a; za začetnike prav metodično vredjene, postavljene bile so na ogled, in še mnogo drugih navodov za petje po notah. Tu so bile kompozicije Nedvedove, čigar moški zbori prednost zaslužijo mimo cerkvenih napevov. Razno tiskane pole, zlasti za šolsko vredovanje je dobila razstava iz g. Miličeve tiskarnice. Pisalnega in risalnega orodja, papirja poslali so v razstavo gg. Zeschko-Till, Giontini, Gerber, Krisper. Prodajalnica poslednjega se posebno zarad nizkih cen priporoča, kar je revnim ljudskim šolam posebno vgodno. Št. Jakobska šola v Ljubljani razstavlja je svoje čedne šolske izdelke (spraševalne liste in risarijo). Razloženo je bilo nekaj novih knjig za ljudsko šolo. Zagledavši črne table iz ameriškega usnje-platna na stajalih, si je gotovo vsak učitelj želel, v svoji šoli na tako predpisavati, a vstrahšiti se je moral neznane cene (20 — 25 gld.). Pozabili ne smemo tudi „podkladkov za lego in verste“, tiskanih pri Egerji. Ž njimi je splošni potrebi pomagano, kajti nekteri učitelji so se dosihmal trudili vsakemu učencu posebej načrtati podkladek za lego, zdaj si jih lahko v tiskarni naroči, bukve = 96 podkladkov za 30. kr. Vsak učenec dobi 1 podkladek, katerega v pisanko vloži ter predene, ko je ena stran popisana. Namen, rabo in korist spozná se v majhni poskušnji. Nobena šola naj ne bo brez njih, potem bode vsaka dober uspeh pri pisanji imela tudi brez dražjih Greinerjevih zvezkov.

Razstava kazala je tudi nove stenske table za nauk v branji in pisanji. — Na mizi razloženo je bilo praktično vertnarsko orodje, kakoršnega je deželni odbor kranjski podelil nekterim šolam. Nove pisanke s podobami za nazorni nauk so se posebne pozornosti razveseljevale. Odklenkalo bo torej sedanjim „Schreibbuch“. Dobro!

Marsikaj še knjige hranijo v svojih listih, mnogo še razni predmeti v svojih predalih, kar bi rad pretresoval s teboj, ljubi bralec, a pomanjkuje nam — pa vsaj slehern vé, kje ga čevlj žuli, torej moj poklon, dragi tovarš; v drugi in veličastnejši razstavi se najdeva zopet. Delaj neprenehoma za šolski uljnak, kajti prihodnost mora nam prinesiti medico. Na zdravje!

F. Stegnar.

Ogled po šolskem svetu.

Iz Maribora. Meseca septembra je bila tukaj napredovalna šola za učitelje spodnje Štirske. V tej je bilo deset rednih poslušalcev, iz

med katerih so štirje vsaki po 40 gl. dobili od izobraževalnega društva v Gradcu. Tudi mestni učitelji in iz okolice so se te šole vdeleževali. Ravnatelj g. dr. Elšnik je učil splošno računstvo, teloslovje in risanje; g. Stoper zemljepisje, povestnico in prirodopis, g. Essl naravoslovje, g. Marktl telovajo. Vsi nauki so se razlagali v nemškem jeziku.

Razveseljevalni so bili večeri, v katerih se je pri verčku pive marsiktera učiteljska šala izustila. 20. oktobra se bo tukaj odperla viša realka. V glavni deklški šoli se je slovenščina v kot vergla; g. Habijanč, ravnatelj, je pri seji mestnega šolskega sveta rekel, da ni primerne knjige za slovenski uk.

V zadevi učiteljske plače se je dosedaj le po mestih kaj zgodilo in dohodki zboljšali, na deželi le malo; torej še vedno od hiše do hiše, od hrama do hrama! Splošnega zbora štajerski učitelji letos nismo imeli — morda drugo leto! Prihodno kaj drugega, za sedaj pa srečno! *)

Iz Notranjskega. (Misli po zboru učiteljskega društva; nemška berila in nemško narekovanje ali „diktando“ po nekterih ljudskih šolah; dolžnost učiteljev in njenih zastopnikov v okrajnem šolskem svetovalstvu.) Zadovoljno se je menda vernil vsak učitelj po zboru iz bele Ljubljane na mili svoj dom. Slehern je bil vesel obilo zbranih svojih tovaršev, s katerimi se je po dolgem času zopet snidel. Ne manj mu je všeč bil učiteljski zbor, pri katerem je imel priložnost opazovati, kako so nekteri učitelji vneti za svoj stan in za zboljšanje šolstva in učiteljstva. Marsikoga je morebiti to spodbujalo, da se bode tudi on iz svojega skritega kotička prikazal ter jel delati tudi za občni šolski prid. Pri tem zboru smo slišali tudi zagotovilo slavne vlade, ki nas hoče v vsakem hvalevrednem početju na slovstvenem šolskem polji podpirati. Se vé, da ne smemo preveč pričakovati; pa vendar smemo zdaj več upati, ko imamo nove šolske urade, ki so sestavljeni iz mož, ki imajo serce za pravi blagor naroda in za povzdigo šolstva.

Nekteri učitelji so pričakovali, da se bode pri zboru tudi omenjal žalostni materialni stan učiteljski, ter vlada zopet naprosila, da bi se učiteljske razmere gledé plače pred ko mogoče rešile. To je sicer res največja rana učiteljska; ali akoravno bi bil zbor zopet tako „lemental“, kot pred dvema letoma, rana bi vendar ne bila na en hip zaceljena, marveč še bolj bi svoje bolečine čuli; kajti plače naše more le deželni zbor stalno vrediti — če nočemo srenje same učitelju priboljšati, deželni zbor je pa v rokah presvitlega cesarja.

Na glavnih šolah je v 2., 3. in 4. razredu nemško branje zapovedan nauk. Do sedanjih časov ni morebiti nihče dvomil o koristi tega nauka, kajti spadal je k učenju nemškega jezika. Vdani učitelj v vsako naredbo in zvesti spolnovalec učnega reda je vestno rabil nemška berila; nemško branje mu je bilo samostalen in morda neobhodno potreben učni predmet. Tako je namreč bilo in je morebiti še sedaj po vseh domačih glavnih šolah. Dandanes pa previdni, misleči učitelji vse prevdarjajo in pretresajo in tudi vprašanje o „nemških

*) Prosimo, naj bi se štajerski in koroški bratje učitelji kaj bolj zglaševali v našem Tovaršu. Vredn.

berilih“ v glavnih šolah naših je zdaj na versto prišlo. Čemu je tedaj to nemško branje? Po sedanjem učnem redu samo za vajo v mehaničnem urnem branji.

V 2. razredu naših glavnih šol dobé otroci v roke nemško berilo, ki je sicer prav umevno sestavljeno, pa še ne uméjo prostega golega stavka; kajti stopivši v drugi razred nimajo o nemški slovnici nobenega razumka. Vsako berilo v berilni knjigi za drug razred ima mimo malo golih stavkov, večidel le izobražene in razširjene stavke. Otrok se nauči — toda če je prav dobre glave in posebno priden — še le konec tega leta toliko iz nemške slovnice, da razumi prosti goli stavek. V 3. razredu se potem učenci učé izobražanega in zloženega stavka; ali v berilu za drugi razred se že nahajajo taki stavki. Nemška slovnica in berila se tedaj na posamnih stopinjah nikakor ne vjemajo.

Da bi otroci iz nemških knjig berilno tvarino razumeli, more se še le v 4. razredu zahtevati in tudi tukaj le od lahko umevnih beril. Tako se dá berilna nemška knjiga, za drugi razred odločena, še le v 4. z vspehom rabiti. V 2. in 3. razredu je branje nemških knjig gola mehanična vaja. To mi bode priterdil sleherni, ki je v glavne šole le malo pogledal. Je pa li ta vaja otrokom v veliko korist? Si morebiti otroci na ta način naglo prisvojé tujega jezika? Nikakor ne. Branje bukev, katerih se ne razume, je le prazno blebetanje, za kar le usta in ušesa vedó, um in serce pa ne. Kar se pa ne razumi, ne more se tudi prav izgovarjati in prav brati. Taka vaja v mehaničnem branji sama na sebi se mi zdí tako nespametna, kakor da bi se kdo na prazni slami mlatiti vadi. In vendar se na naših šolah že leta in leta tako podučuje in skozi dve leti po 3 ure na teden čas trati. Res se otrok navadi gladko nemško brati, ali čemu mu je to znanje, ko pa branega kratko nič ne razumi. Pri določevanju novega učnega reda in novih šolskih knjig, naj bi se pač na to oziralo, da se odpravijo nepotrebna nemška berila povsod, kjer jih učenci zaradi premalo slovnških znanosti umevati ne morejo.

Enaka napaka je pri narekovanju nemškega jezika. „Diktando“ je obligaten predmet in samo za to narekovanje ste odločeni naj manj 2 uri na teden. In kaj se „diktira“? Malokedaj taki stavki in take besede, ki so primerne slovnškim znanostim, ampak mnogo zloženi in zamotani stavki in vsaka smes težavnih besedí. Na prevod narekovanega se redko kdo zmeni. Te napake so se nahajale še pred malim časom na naših glavnih šolah in njih ostanki se še sim ter tje še dandanes vidijo.

Da nastopujejo boljši časi za nas učitelje, tega ne more nihče tajiti; kajti teh pravic, ktere novejša postavodaja učiteljem pripušča, nismo še nikdar imeli. Zdaj je učitelj zastopnik svojih tovaršev v treh šolskih uradih: v krajnem, okrajnem in deželnem šolskem svetovalstvu. Zlasti more to slehernega veseliti, da so učitelji sami iz svoje srede volili si okrajne šolske svetovalce, kteri se bodo gotovo krepko poganjali za učiteljske in šolske pravice. Učitelji pa morate jim pomagati. Naznaniti jim morate vse pomanjkljivosti pri šoli, ktere sami odpraviti ne morete in za ktere je treba pomoči više gosposke. Zlasti pa povejte svojim zastopnikom v okrajnem šolskem

svetovalstvu, če se vam vaša pičlo odmerjena plača o pravem času ne odrajuje, ali če se vam kaka druga krivica godi, bodi si po županu, bodi si po kaki drugi osebi. Pritožite se, če srenja ne skerbi za čedno šolsko poslopje, za kurjavo in drugo potrebno orodje pri šoli; če ne pošiljajo starši otrok v šolo in naznanite svojim zaupnim možem vsake zapreke in nezgode, ki pravo šolsko napredovanje zadržuje.

Učitelji kot okrajni šolski svétniki naj se pa tudi potrudijo, da bodo delali na korist šoli in tovaršem, ki so jim svoje zaupanje skazali. Naj ustmeno in pismeno poprašujejo po šolskih razmerah v tem in unem kraju. Kar so v teku meseca napačnega ovadili, to naj pri mesečni seji omenijo in naj prosijo pomoči pri okrajni politični gospodski ali pa naj poročajo deželnemu šolskemu svétu. Da bodo pa kaj doseči mogli pri sejah, treba je, da se bodo učiteljski zastopniki dobro porazumevali z drugimi udi okrajnega šolskega svéta. Če bodo pa med seboj v osebnih razpertijah, ne bodo njih naj boljši in naj potrebnejši predlogi obveljali.

Iz Idrije. (Začetek šolskega leta; učiteljskih posvétovanj 1 seja.) Pri nas smo šolsko leto pričeli 1. oktobra s slovesno sveto mašo. Za šolo se je oglasilo tudi letos lepo število otrok, blizo 500 za vsakdanjo šolo. Tudi v pričetem šolskem letu bode truda in dela dovolj.

Kakor smo že lansko leto imeli učiteljske posvète, tako tudi letos nismo nanje pozabili; kajti prepričali smo se, da ravno pogostno zborovanje učiteljev pospešuje slogu in edinost med njimi. Zraven tega so pa še drugi koristi, ki jih večkratni taki shodi donasajo, namreč daljno izobraževanje in primerna vaja, svoje misli javno drugim razodevati. Pri prvi seji 3. okt. smo se zedinili, da bomo letos dvakrat na mesec zborovali, 1. in 3. ponedeljek v mesecu. Pri teh skupščinah bode v prvi versti razkladanje šolskih nauk; druge šolske in domače zadeve, ktere bode treba tudi skupno določevati, bode se reševale, kolikor mogoče, še v posebnih sejah, da si ohranimo za redne seje po znanstvenih, pedagogičnih in metodičnih razpravah dovolj časa.

Pri tej prvi seji je vodja pozdravil zbrane učitelje in učiteljice, jih opomnil na njih važni poklic, ter je željo izrekel, da naj mladino ne samo v raznih naukih podučujemo, ampak da naj se ozira tudi na нравno vzrejo. Rekel je, da nova šolska postava učiteljem široko vrata odpira, da jim daje dovolj prostosti pri podučevanju. Učitelj pa mora to svobodo ceniti ter jo pametno in previdno rabiti. Poslednjič je v svojem nagovoru povdarjal lepo slogu in edinost, ki naj tudi za naprej med nami vlada.

Šolski vodja je nadalje predlagal, ali bi ne bilo za našo šolo vgodno, ako bi se posamni razredi v dva oddelka razdelili. Postava namreč velevala, da naj se na vsaki šoli in vsakem razredu, kjer so otroci različne starosti in znanosti, napravi več oddelkov v tem smislu. Učitelji so pa na ta predlog razložili, da v njihovih razredih otroci niso tako različni v letih in v védah, zlasti v začetku šolskega leta ne, da bi bilo tako deljenje potrebno ali koristno. Ni tedaj vzroka, da bi se taki oddelki nalašče narejali; zraven tega pa dva oddelka enemu učitelju veliko truda z malim vspehom nakladata in ovirata pravo napredovanje; to vedó vsi učitelji, ki morajo več oddelkov podučevati.

Določili smo na dalje, kateri otroci smejo letos šolo zapustiti, in kako bomo v novem šolskem letu gledé verskih vaj, t. j. vsakdanje šolarske maše ravnali; sklenilo se je, da dokler ni hudega mraza, hodili bodo otroci vsaki dan k sv. maši.

O tem sklepa sicer po nasvetu konzistorija okr. šolsko svetovalstvo; ali dokler ni ta ustanovljen, veljá določba učiteljskega zbora.

Radi bi se bili pri tej seji posvetovali, kako naj bi našo šolo vredili, da bi kaj vstrezali novemu učnemu in šolskemu redu, ki ga je naučno ministerstvo ne davno razglasilo*); ali dokler ne vemo, v katerem razredu in koliko ur na teden in kako naj se vsled novega učnega reda, pri nas podučuje drugi deželni, t. j. nemški jezik: toliko časa ne moremo določevati o drugih naukih, in treba je žalibog ostati pri — starem kopitu. Kako željno učitelji pričakujemo nagle in dobre prenovitve od c. kr. deželnega šolskega svetovalstva, je težko z besedami povedati.

Iz Ljubljane. V 1. odborovi seji učiteljskega društva za Kranjsko je bil izvoljen za podpredsednika g. Ivan Tomšič; za zapisnikarja gg. Gerkman in Močnik, za knjigarja pa g. France Raktelj; tudi je bilo določeno, da se bodo razpisala mala darila za naj boljša pedagoška dela manjše verste, kar pa bode odbor pozneje naznanil.

V 2. odborovi seji predlaga g. Gerkman, da naj se po sklepu občnega zbora v zadevi slovenskega Abecednika konečno določijo pismene oblike, katere naj se vrežejo v jeklo in se potem vverste v Abecednik, da bodo služile učencem in učenikom za pisne zglede. Vse drugo v Abecedniku pa naj ostane tako, kakor je sedaj, ker boljšega do sedaj ni nihče nasvetoval, in ker prepogostne spremembe učence in učenika begajo i. dr.

Sklenjeno je bilo dalje, da naj se nakupijo te-le knjige:

1) Die Anfangsgründe der Realien, Schubert, 2) Handbuch zur Ergänzung und Belebung des Unterrichtes in den Realien, beide Theile, 3) Katechismus der Naturlehre, Spitzer, 4) Netolička Weltgeschichte und Geografie, 5) Niedergesäss, deutsches Lesebuch, 2 Theile, 6) Intime Sammlung von Gesprächen und Briefen, 7) Spanners illustriertes Konversations-Lexikon, od katerega je dosihmal na svetlo prišlo 21 sešitkov po 35 kr.

— Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam se je konečno ustanovilo 11. t. m. Po §. 31 društvenih pravil je bila volitev pervosednikovega namestnika in tajnika; v prvega je bil izvoljen g. A. Praprotnik, v drugega pa g. M. Močnik, ker g. J. Eppih, dosihmal tajnik, volitve nikakor ni hotel prevzeti, in si odbor ni upal najeti plačanega tajnika.

Dalje so bili v društvo sprejeti gg. Ignacij Böhm iz Kočevja, Leopold Suhadobnik iz Šmartna pod Šmarno goro in Leopold Cvek iz Verhnike, kateri pristopijo društvu po novih pravilih.

Pri nekem posebnem primerljaju je bilo sklenjeno, da oženjeni društveniki, ki so plačevali letne doneske kakor neoženjeni doplačajo toliko

*) Učiteljem bode vstreženo, ako bi „Tov“ novi učni red prinesel.**) Pis.

*) Se že poslovenuje.

Vredn.

pol goldinarjev, kolikor let so stari, ker društvu jih spoznava za oženjene le od tistega časa, ko to naznanijo društvu.

Za gotovino, kolikor jo je dosihmal, bo g. pervosednik kupil obligacije, sestavil se bode opravični red; med dolžnosti tajnikove bo tudi spadalo, da bode tirjal zaostale doneske od društvnikov, — naj raji bi pa videli, da bi ne bilo treba nikoga potirjati, ker dolžni plačevalec je koliker toliko zmirom v nevarnosti, da zgubi pravice, ki mu jih daje društvo.

V 3. in 4. seji deželnega šolskega svetovalstva so se razen nekaterih osebnih zadev rešile te-le važniši stvari: na poziv c. kr. ministerstva za nauk in bogočastje, kako bi se tudi na Kranjskem vpeljane naredbe, ki jih določuje ukaz 12. julija 1869 zaradi izpeljanja postave za ljudske šole in zaradi prehoda iz prejšnjega stanja v novi. Ker so nektera določila tega ukaza taka, da so v postavi za ljudske šole prideržana sklepu deželnega zbora, je obveljal predlog dr. Bleiweisa, da le s prideržkom, ako deželni zbor sprejme šolsko postavo, stavijo se ministerstvu nasveti, kateri so sim ter tje spremenili ukaz. Dalje je šolsko svetovalstvo tudi na ministerski poziv izreklo svoje mnenje o učnem načertu za preparandije. — Sklenilo se je, da se slovenski učijo: verski nauk, aritmetika, matematika (deloma), slovenska slovnica, prirodoslovje, zemljepisje, povestnica (v dveh spodnjih razredih), kmetijstvo in telovadstvo, nemški pa: izrejevalni in učilni nauk, nemška slovnica, matematika (deloma), fizika in povestnica (v višjih razredih); nauk v pisanji, risanju in petji vtegne biti tako ali tako. Verh tega je bilo tudi določeno, da imenoslovje (terminologija) se dodaja povsod tako, da slovenskemu izrazu se dostavlja nemški, nemškemu pa slovenski.

Nauk za glasovir in orgljanje je bil djan med obligatne nauke. Šolski in učilni red od 20. avgusta t. l. se je ustanovil in sklenjeno je bilo, da ta red poleg nemške besede, ki velja 3 kr. se nemudoma prestavi v slovenski. — Učni jezik v ljudskih šolah je slovenski razun Kočevja in Weissenfelsa; v IV. razredu mestnih šol pa je učni jezik nemški. Za šolske praznike so bili odločeni: nedelje in prazniki, vsak četrtek celi dan, božični prazniki do prvega dneva po novem letu, pustni ponedeljek in torek in pa pepelnica, od srede velikega tedna do srede po veliki noči, od sabote pred binkošti do srede po binkošti, ob velikih semajnih dnevih; velike počitnice ostanejo pa po navadi.

Premembe v učiteljskem stanu.

Iz Štajerskega. G. Jože Delakorde, učitelj v Lotmerku, je umrl. R. I. P.

Na Kranjskem. Gospodična Amalija Kavčič, učiteljica v Idriji, se je šoli odpovedala; namesto te je postavljena gospa Eliza Škofic, poterjena učit. pripravnica.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.

pol goldinarjev, kolikor let so stari, ker društvu jih spoznava za oženjene le od tistega časa, ko to naznanijo društvu.

Za gotovino, kolikor jo je dosihmal, bo g. pervosednik kupil obligacije, sestavil se bode opravični red; med dolžnosti tajnikove bo tudi spadalo, da bode tirjal zaostale doneske od društvnikov, — naj raji bi pa videli, da bi ne bilo treba nikoga potirjati, ker dolžni plačevalec je koliker toliko zmirom v nevarnosti, da zgubi pravice, ki mu jih daje društvo.

V 3. in 4. seji deželnega šolskega svetovalstva so se razen nekaterih osebnih zadev rešile te-le važniši stvari: na poziv c. kr. ministerstva za nauk in bogočastje, kako bi se tudi na Kranjskem vpeljane naredbe, ki jih določuje ukaz 12. julija 1869 zaradi izpeljanja postave za ljudske šole in zaradi prehoda iz prejšnjega stanja v novi. Ker so nektera določila tega ukaza taka, da so v postavi za ljudske šole prideržana sklepu deželnega zbora, je obveljal predlog dr. Bleiweisa, da le s prideržkom, ako deželni zbor sprejme šolsko postavo, stavijo se ministerstvu nasveti, kateri so sim ter tje spremenili ukaz. Dalje je šolsko svetovalstvo tudi na ministerski poziv izreklo svoje mnenje o učnem načertu za preparandije. — Sklenilo se je, da se slovenski učijo: verski nauk, aritmetika, matematika (deloma), slovenska slovnica, prirodoslovje, zemljepisje, povestnica (v dveh spodnjih razredih), kmetijstvo in telovadstvo, nemški pa: izrejevalni in učilni nauk, nemška slovnica, matematika (deloma), fizika in povestnica (v višjih razredih); nauk v pisanji, risanju in petji vtegne biti tako ali tako. Verh tega je bilo tudi določeno, da imenoslovje (terminologija) se dodaja povsod tako, da slovenskemu izrazu se dostavlja nemški, nemškemu pa slovenski.

Nauk za glasovir in orgljanje je bil djan med obligatne nauke. Šolski in učilni red od 20. avgusta t. l. se je ustanovil in sklenjeno je bilo, da ta red poleg nemške besede, ki velja 3 kr. se nemudoma prestavi v slovenski. — Učni jezik v ljudskih šolah je slovenski razun Kočevja in Weissenfelsa; v IV. razredu mestnih šol pa je učni jezik nemški. Za šolske praznike so bili odločeni: nedelje in prazniki, vsak četrtek celi dan, božični prazniki do prvega dneva po novem letu, pustni ponedeljek in torek in pa pepelnica, od srede velikega tedna do srede po veliki noči, od sabote pred binkošti do srede po binkošti, ob velikih semajnih dnevih; velike počitnice ostanejo pa po navadi.

Premembe v učiteljskem stanu.

Iz Štajerskega. G. Jože Delakorde, učitelj v Lotmerku, je umrl. R. I. P.

Na Kranjskem. Gospodična Amalija Kavčič, učiteljica v Idriji, se je šoli odpovedala; namesto te je postavljena gospa Eliza Škofic, poterjena učit. pripravnica.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Millo.